

pohybu, protože vyrůstá z jeho protikladu cele zaměřeného na jeho překonání. Jde o fenomén boje, jenž vyrůstá z faktu, že život lidské bytosti není nikdy sám sobě dán, nýbrž musí být ve své opravdu lidské podobě vždy teprve získán. Pohyb sebezískávání je překonáváním, tedy bojem. (PSaPLE I, 1.2.11 n.) Druh boje, který tímto způsobem trvale náleží ke světu solidarity otřesených, poukazuje, jak upozorňuje Patočka, k fundamentálnímu významu fenoménu boje jako nadlidského světodějného zákona v Hérakleitově myslitelském nahlédnutí.²⁹

Hérakleitův *polemos* vidí Patočka jako vůli k riskantní svobodě v sebeukázání se dobrým na hranici lidských možností.³⁰ Poukaz na Hérakleita kotví v Patočkově koncepci fundamentálního životního pohybu pravdy. Inspiraci Heideggerem však na druhé straně nelze vyloučit.³¹

Při tematizaci fenoménu bytí se Patočkovi počátkem sedmdesátých let podařilo rozvrhnout stanovisko, jež zásadním způsobem reviduje a překonává Heideggerovu pozici. Vychází z rozdílu mezi bytím, časem a ukazováním se. Vzhledem k tomu, že původní čas je předpokladem porozumění bytí, dospívá Patočka k radikálnímu celkovému závěru, že ukazování se jako původní fenomenalita je základnější než Heideggerem zkoumaný původní čas a prafenomén bytí.³²

Zkoumání vztahu Patočkova myšlení k Heideggerově fenomenologii ukazuje, že Patočka byl Heideggerem inspirován závažným způsobem, a přijal mnoho jeho fenomenologických a filosoficko-dějinných objevů. Patočkův filosofický kritický postoj k Heideggerovi se pohybuje výslovně na stanovisku přirozeného světa. Původně Husserlem explicitně tematizovaný fenomén přirozeného světa rozvrhl Patočka originálním způsobem, jenž člověka zakotvuje radikálně duchovně a mravně. Fenomén lidské tělesnosti a z něj vyplývající bytostné intersubjektivitě je přitom pojat s neméně radikální filosofickou odpovědností a důsažností jako základní východisko. Patočkovo ústřední fenomenologické stanovisko přirozeného světa překonává dělení filosofie na ontologii, gnoseologii, etiku, logiku a fyziku, protože výslovně tkví v půdě všech těchto tradičních, často uměle oddělovaných dílčích

²⁹ J. Patočka, *Kacířské eseje o filosofii dějin*, str. 142 n.

³⁰ Srv. tamt., srv. H. Diels, W. Kranz, *Die Fragmente der Vorsokratiker*, Berlin 1951, Hérakleitos, B 29.

³¹ Srv. M. Heidegger, *Zur Seinsfrage*, Frankfurt a.M. 1959, str. 43; srv. L. Major, cit. d., str. 103.

³² Srv. J. Patočka, *Platon a Evropa* (soukromé přednášky z roku 1973), *Péče o duši IV*, sv. 2, Praha 1979 (samizdat), str. 159.

aspektů filosofie.³³ Svým rozvrhem přirozeného světa, založeným v prafenoménu zjevování se a z něj vyvozeného principu LOGU, Patočka nejen prohlubuje, nýbrž také především výrazně překonává Heideggerův myslitelský výkon.

Patočkova fundamentální pozice přirozeného světa, její výslovná spřízněnost s Heideggerovou fenomenologií, zároveň doplňující odstup od ní, a zejména její závěrečné překonání, je vhodným východiskem pro ty obory lidské činnosti a vědeckého zkoumání, jež se filosofii jako radikálně zodpovědné možnosti osmyslení svého samozřejmého provozu *nehodlají* krátkozrace uzavírat.

SUMMARY

The study examines both the influence of Heidegger's philosophy on phenomenological thinking of Jan Patočka and Patočka's criticism on Heidegger, including his elaborated efforts to overcome Heidegger's phenomenological position.

Patočka's striving is rooted in verification of phenomenological priority of subjective ontological bodiness, and its interpenetration with otherness. These are, in the last analysis, anchored in the basic phenomenon of appearing as such. Thus, Heidegger's prior statut of Being is, via Patočka's outline of three fundamental moves of human life, surpassed by the prime importance of Appearing as such, closely related to LOGOS and to the original phenomenon of Time.

ZUSAMMENFASSUNG

Die Studie untersucht sowohl den Einfluß Heideggers auf Jan Patočkas Denken, als auch Patočkas Kritik an Heidegger, einschließlich seiner Elaborate der Bemühungen, die Heideggersche phänomenologische Position aufzuheben.

Die denkerische Anstrengung Patočkas ist in dieser Hinsicht in der Verifizierung der phänomenologischen Priorität der subjektiven onto-

³³ Šrubař naopak označuje Patočkovu filosofickou pozici za „ontologii přirozeného světa“. Srv. I. Šrubař, cit. d., str. 11 n.

logischen Leiblichkeit und in ihrer Durchdringung mit der Intersubjektivität angelegt. Diese sind zuletzt im Grundphänomen des Erscheinens als solchen verankert. Auf diese Weise ist durch Patočkas Entwurf der drei fundamentalen Bewegungen des menschlichen Lebens das Heideggersche primäre Statut des Seins aufgehoben, und zwar durch die primäre Bedeutung des Erscheinens als solchen, das eng mit LOGOS und mit dem ursprünglichen Phänomen der Zeit verknüpft ist.

SPRAVEDLNOST JAKOŽTO ‚FAIRNESS‘: POLITICKÁ, NIKOLIV METAFYZICKÁ^a

John Rawls

V tomto pojednání uvedu několik obecných poznámek o tom, jak nyní rozumím koncepci spravedlnosti, kterou jsem nazval „spravedlnost jakožto ‚fairness‘“ (a prezentoval ve své knize *Theory of Justice*).¹ Činím tak proto, že se tato koncepce může zdát závislá na filosofických tvrzeních, kterých bych se chtěl vyvarovat, například na tvrzení o univerzálnosti pravdy nebo na tvrzení o esenciální povaze a identitě osob. Mým cílem je vysvětlit, proč tomu tak není. Nejdříve se budu zabývat tím, co v současnosti považuji za úkol politické filosofie, pak stručně přehlédnu, jak základní intuitivní ideje, koncipované ve spravedlnosti jakožto ‚fairness‘, jsou pro konstituční demokracii spojeny v politickou koncepci spravedlnosti. Tak se ukáže, jak a proč se tato koncepce spravedlnosti vyhýbá určitým filosofickým a metafyzickým tvrzením. Stručně řečeno, jde tu o to, že veřejná koncepce spravedlnosti má být v konstituční demokracii pokud možno nezávislá na kontroverzních filosofických a náboženských naukách. Abychom takovou koncepci zformulovali, uplatníme na samotnou filosofii princip tolerance: veřejná koncepce spravedlnosti má být politickou a nikoli metafyzickou koncepcí. Odtud název statě.

Ponechám stranou otázku, zda text *Theory of Justice* podporuje odlišná čtení než zde nastiňované. V řadě věcí jsem jistě své názory

^a J. Rawls, *Justice as Fairness: Political not Metaphysical*, v: *Philosophy and Public Affairs*, 1985 sv. 14, č. 3, str. 223–251.

Počínaje listopadem roku 1983 jsem předložil různé verze této statě na univerzitě v New Yorku, pracovní konferenci o právní teorii na yalské právnické fakultě, na univerzitě v Illinois, a na Californské univerzitě v Davis. Jsem zavázán mnoha lidem za vyjasnění mnoha otázek a podnětné kritické připomínky; výsledkem byly značné změny. Jsem zvláště zavázán Arnoldovi Davidsonovi, B. J. Diggsovi, C. Elginové, Owenu Fissovi, Stephenu Holmesovi, Norbertu Hornsteinovi, Thomasovi Nagelovi, Georgeovi Priestovi a Davidu Sachsovi; zvláště pak Burtonu Drebenovi, který mi po všech stránkách velmi pomohl. Vděčnost vůči jiným osobám k jednotlivým otázkám jsem vyjádřil v poznámkách.

¹ J. Rawls, *Theory of Justice* (= *TS*), Cambridge, MA: Harvard University Press 1971.